

UN FEL DE ARGUMENT

Într-o lume a cinematografului dominată de box office și ecranul multiplex, lucrarea de față își propune o incursiune în lumea interioară a autorului de artă cinematografică, o descindere în fenomenul exilului general și al consecințelor ce decurg în plan artistic ca rezultată a acestui exil, o privire asupra deșrădăcinării, a uitării, a trecutului fără trecut și a unui prezent fixat în trecut... Inevitabilă întrebarea...de ce?

De ce acest efort de sinteză? De ce ar mai vorbi cineva de cineăștii mult discutați, analizați și fixați deja de istorie ca fiind stâlpi ai artei cinematografice? De ce un fenomen și nu un caz?

Ca să pot răspunde acestor întrebări va trebui să recurg la o scurtă povestire.

Eram în toamna anului 2002, când am făcut cunoștință pentru prima dată cu filmele realizate de regretatul Radu Gabrea, profesorul meu de clasă. Îmi amintesc că atunci a fost prima mea întrebare legată de estetica și tematica filmelor sale. Se observa la nivel stilistic, tematic și conceptual o diferență enormă, o scindare între filmele din România (*Prea mic pentru un război atât de mare* - 1969, *Dincolo de nisipuri* - 1973) și cele realizate ulterior în Germania (*Ein Mann wie EVA/ Un barbat ca EVA* - 1983, *Fürchte dich nicht, Jakob!/ Nu te teme Iacob!* - 1981, *Ein Unding der Liebe/ Absurditatea iubirii* -1988 etc.). În 1973, în urma interzicerii de către cenzură a participării filmului său *Dincolo de nisipuri* la Festivalul Internațional de Film de la Cannes, Radu Gabrea a preferat să emigreze în Germania, țara de origine a mamei sale. Această fugă a lăsat urme adânci în creația sa și în viitoarea tematică abordată în filmele sale. Am înțeles încă de atunci cât de legată este această artă de „glie”, de neam, de apartenență, de o identitate națională. Filmul este o proiecție a unui gând, a unui

sentiment, a unei trăiri colective. Dacă aceste sentimente nu reprezintă un cineast atunci, filmul se va transforma radical. Îndrăznesc să numesc filme fără rădăcini toate acele filme de serie B realizate în America, China, India sau orice alte filme care urmăresc doar criteriul comercial, acestea fiind lipsite de „spiritul” creator care cuprinde pe lângă inovația cinematografului și memoria afectivă a cineastului (locuri, elemente biografice) care dă amprenta regizorală unei creații filmice (poetica de autor).

Un al doilea punct de referință în alegerea acestei tematici a fost destinul lui Miloš Forman ca cineast (național și apoi în exil). Filme precum *Horí, Má Panenko/ Balul pompierilor* (1967) sau *Lásky jedné plavovlásky/ Iubirile unei blonde* (1965), sunt filme puternic impregnate de spiritul spațiului cehoslovac al anilor '60. Iubirea absolută față de personajele sale din acea perioadă m-a atins precum o vrajă iar filmele sale americane mi-au lărgit orizontul în ceea ce privește a șaptea artă.

Dar decizia abordării temei exilului a venit odată cu deslușirea tainelor creației unui regizor unic în istoria cinematografului, Andrei Tarkovski. Filme precum *Nostalghia/Nostalghia* (1983) sau *Offret/Sacrificiul* (1986) sunt în fapt proiecții profetice ale unui destin aflat dincolo de spațiul identității sale. El practică o artă ermetică, transmisă codat numai celor care înțeleg sau încearcă să înțeleagă Divinul, interiorul uman sau marile întrebări ale Creației.

Nu aș fi putut alege un singur cineast oricât de mult mi-aș fi dorit - nu mi s-ar fi părut corect față de atâtea destine puse în slujba filmului.

Așa cum în pictură, sculptură, teatru sau muzică există foarte mulți buni tehnicieni, buni executanți, dar care nu atestă calități inovatoare sau viziuni personale, așa și în film există o diferență între regizorul tehnician și cineastul autor.

Despre exil s-a scris foarte mult în zona literară, unde acest fenomen este la o cu totul altă scară, impactul devenind tot mai vizibil și mai bine stratificat (vezi exemplul exilului în literatura românească). Cu toate acestea termenul - **Exil**, se regăsește rar, tangențial sau aproape inexistent în critica sau teoria de film românească.

Mi-aș dori foarte mult să reușesc prin această lucrare să surprind și să studiez corelarea spațiului geografic al unui autor cu acel spațiu afectiv care-ți definește eul interior precum și influența pe care și-o acordă unul altuia.